

Geografi

Människa och natur i samspel

BEDÖMNINGSANVISNINGAR TILL BEDÖMNINGSSTÖD I ÅRSKURS 4-6

Prov som återanvänds av Skolverket omfattas av sekretess enligt 17 kap. 14§ offentlighets- och sekretesslagen.

Detta prov återanvänds av Skolverket t.o.m 2022-01-30

Människa och natur i samspel *Skolverket*

Innehåll

Inledning	sid. 1
1. Allmän information	sid. 3
Bedömningsstödet koppling till kursplanen	sid. 3
Principer för bedömning i bedömningsstödet	sid. 4
Bedömningsaspekter	sid. 4
2. Bedömningsanvisningar	sid. 6
Läsanvisningar	sid. 6
3. Resultatsammanställning och underlag för återkoppling	sid. 25
Formulär för sammanställning av elevresultat	sid. 26
Formulär för sammanställning på gruppnivå	sid. 28

Inledning

Det här häftet ska användas vid bedömningen av uppgifterna som ingår i bedömningsstödet "Människa och natur i samspel" i geografi för årskurserna 4-6. Häftet består av 3 kapitel. Inledningsvis finns information om bedömningsstödet och dess koppling till kursplanen och utgångspunkter för bedömningen av uppgifterna (Kapitel 1). Sedan följer anvisningar för att bedöma elevernas prestationer på uppgifterna samt exempel på bedömda elevsvar med bedömningskommentarer (Kapitel 2). Det tredje kapitlet innehåller en beskrivning av hur resultatet kan sammanställas och exempel på hur resultatet kan återkopplas (Kapitel 3). I slutet av Kapitel 3 finns även kopieringsunderlaget "Formulär för sammanställning av elevresultat" (sid. 27). På sid. 29 finns även ett formulär för att sammanställa elevernas resultat på gruppnivå.

1. Allmän information

Bedömningsstödet är utformat för att ge stöd för bedömningen av elevens kunskaper i relation till kunskapskraven i geografi i årskurs 6. Beskrivning av progressionen i uppgifterna och exempel på elevprestationer utgår genomgående från kunskapskraven i årskurs 6. Bedömningsstödet kan även användas i årskurserna 4 och 5, hänsyn ska då tas till elevens kunskapsutveckling vid bedömningsstödet genomförande.

Bedömningsstödet koppling till kursplanen

Förmågor

Bedömningsstödet tar främst sin utgångspunkt i elevens förmåga att:

- utforska och analysera samspel mellan människa, samhälle och natur i olika delar av världen.

Centralt innehåll

Bedömningsstödet behandlar främst följande delar av det centrala innehållet:

- Jordens naturresurser, till exempel vatten, odlingsmark, skogar och fossila bränslen. Var på jorden olika resurser finns och vad de används till. Vattnets betydelse, dess fördelning och kretslopp.
- De svenska, nordiska och övriga europeiska natur- och kulturlandskapen. Processen bakom samt deras utmärkande drag och utbredning.
- Fördelningen av Sveriges, Nordens och övriga Europas befolkning samt orsaker till fördelningen och konsekvenser av denna.
- Namn och lägen på övriga Europas länder samt viktigare öar, vatten, berg, regioner och orter.
- Centrala ord och begrepp som behövs för att kunna läsa, skriva och samtala om geografi.

Kunskapskrav

Bedömningsstödet är utformat för att ge underlag för bedömning av följande delar av kunskapskraven i geografi för årskurs 6:

Eleven har grundläggande kunskaper om natur- och kulturlandskap och visar det genom att föra **enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om processer som formar och förändrar jordytan, samt vilka konsekvenser det kan få för människor och natur. I resonemangen beskriver eleven **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband mellan natur- och kulturlandskap, naturresurser och hur befolkningen är fördelad. Eleven kan även använda geografiska begrepp på **ett i huvudsak/relativt väl/väl** fungerande sätt.

Eleven kan undersöka omvärlden och använder då kartor och andra geografiska källor, metoder och tekniker på **ett i huvudsak/relativt väl/väl** fungerade sätt, samt för **enkla/utvecklade/välutvecklade** resonemang om olika källors användbarhet.

Eleven har **grundläggande/goda/mycket** goda kunskaper om Sveriges, Nordens och Europas namngeografi och visar det genom att med **viss/relativt god/god** säkerhet beskriva lägen på och storleksrelationer mellan olika geografiska objekt.

Principer för bedömning i bedömningsstödet

Varje enskild uppgift är konstruerad för att ge belägg för kunskaper inom en viss del av kunskapskraven på olika nivåer. Uppgifter kan visa belägg för kunskaper på en eller flera nivåer. Detta beror på uppgiftens svårighetsgrad som har fastställts efter analyser av elevsvar på utprovningar. Vilken eller vilka nivåer som uppgifterna kan visa belägg för framgår i bedömningsanvisningen för respektive uppgift.

Bedömningsaspekter

Bedömningsaspekterna lyfter fram vilka aspekter av elevsvaren som bedömningen ska fokusera på. Nedan följer en beskrivning av de bedömningsaspekter som är återkommande i bedömningsanvisningarna, t.ex. till uppgifter där eleven ska resonera.

Relevans och bredd

En återkommande bedömningsaspekt gäller relevans. I bedömningsanvisningen finns exempel på vad som bedöms som relevant innehåll på en viss uppgift. När eleven tar upp ett annat innehåll än det som exemplifieras i bedömningsanvisningen ska läraren bedöma om innehållet är relevant eller inte. I vissa fall är en del av elevsvaret relevant utifrån uppgiftsformuleringen medan en annan del innehåller felaktigheter eller irrelevanta resonemang. I sådana fall ska bedömningen utgå från den del av elevsvaret som är relevant. Den del av elevsvaret som innehåller felaktigheter eller irrelevanta resonemang ska därmed inte påverka bedömningen av det innehåll som faktiskt ger belägg för en viss nivå.

Det krävs en större bredd i elevsvar som ger belägg för komplexa samband (värdeord i kunskapskravet för betyget A). På nivån för enkla samband (värdeord i kunskapskravet för betyget E) kan det räcka med att en av elevens förklaringar är relevant. För belägg för de högre nivåerna krävs i regel att eleven tar upp olika relevanta förklaringar. Om eleven tar upp två förklaringar som är mycket närliggande bedöms elevsvaret inte innehålla två olika förklaringar.

Orsakssamband

En annan återkommande bedömningsaspekt är om elevsvaret innehåller orsakssamband. Med orsakssamband menas att eleven kan koppla samman orsak och verkan, t.ex. a leder till b. I ett orsakssamband visar eleven förståelse för hur två faktorer relaterar till varandra på ett meningsfullt sätt. För att få belägg för högre nivå än exempelvis enkla samband (värdeord i kunskapskravet för betyget E) krävs ofta att elevens svar innehåller orsakssamband som förtydligas. Det innebär att eleven kan koppla samman orsak och verkan i flera led och se hur flera faktorer relaterar till varandra på ett meningsfullt sätt, t.ex. a leder till b som i sin tur leder till c, eller eftersom a och b samverkar förstärks konsekvensen c. Orsakssamband kan också förtydligas genom att eleven använder relevanta exempel som förtydligar resonemanget, t.ex. a bidrar ofta till b, ett exempel på detta är c.

Olika perspektiv

I vissa uppgifter ombeds eleverna att resonera utifrån olika perspektiv. För att få belägg för enkla samband eller förhållandevis komplexa samband (värdeord i kunskapskravet för betygen E och C) behöver elevens resonemang enbart utgå från ett perspektiv. För att få belägg för komplexa samband (värdeord i kunskapskravet för betyget A) krävs att resonemanget utgår från olika perspektiv.

Geografiska begrepp

Ytterligare en aspekt av bedömningen gäller elevernas användning av geografiska begrepp. I vissa uppgifter handlar bedömningen om hur eleven förklarar olika geografiska begrepp. I andra uppgifter kan bedömningen handla om i vilken utsträckning elevens resonemang kopplas till geografiska begrepp (givna i uppgiften). I dessa fall ska det framgå av sammanhanget att innebörden av begreppen används på ett relevant sätt.

2. Bedömningsanvisningar

I det här kapitlet finns anvisningar för bedömningen av uppgifterna i bedömningsstödet.

Läsanvisning

Bedömningsanvisningarna för respektive uppgift har en gemensam struktur:

- Formulering av uppgiften
- Uppgiftens utgångspunkt
- Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven
- Bedömningsaspekter och progression
- Exempel på relevanta förklaringar (i förekommande fall)
- Exempel på elevsvar med tillhörande bedömningskommentarer.

Den första punkten återger uppgiftens formulering, medan den andra tydliggör uppgiftens koppling till det centrala innehållet, och den tredje anger vilken del av kunskapskraven som uppgiften bedöms utifrån. Bedömningsaspekter och progression preciserar vilket innehåll och vilka kvaliteter som ska bedömas i elevernas svar. Progressionen presenteras i en bedömningsmatris. Matrisen beskriver elevsvarens kvaliteter på olika nivåer utifrån de värdeord som finns i den aktuella delen av kunskapskraven.

För uppgifter med öppet frågeformat finns dessutom ett antal exempel på ett rimligt innehåll i elevernas svar, samt ett antal autentiska elevsvar som är bedömda och kommenterade. Kommentarererna konkretiserar bedömningsmatrisens innehåll i relation till elevsvaren.

Uppgift 1

Formulering av uppgiften

Var är det troligast att dessa aktiviteter finns? Skriv rätt siffra (1-5) vid varje alternativ.

Uppgiftens utgångspunkt

Uppgiften tar sin utgångspunkt i det centrala innehållets formuleringar:

- De svenska, nordiska och övriga europeiska natur- och kulturlandskapen. Processen bakom samt deras utmärkande drag och utbredning.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven

[...] I resonemangen beskriver eleven **enkla** samband mellan natur- och kulturlandskap, naturresurser och hur befolkningen är fördelad. Eleven kan även använda geografiska begrepp på ett i **huvudsak** fungerande sätt.

Progression

enkla samband

5 rätta svar.

***Kommentar:** I denna fråga för eleven inget resonemang. Den kunskap som uppgiften prövar ses dock som en förutsättning för att kunna resonera och beskriva samband mellan natur- och kulturlandskap, naturresurser och hur befolkningen är fördelad i Sverige.

Rätta svar:

Odling av spannmål	5
Inflyttning till huvudstaden	3
Slalombacke i fjällen	1
Skogsbruk	2
Fiskeläge	4

Max antal rätt: 5

Uppgift 2

Formulering av uppgiften

Välj bland begreppen i rutan och skriv dem under den rubrik som passar bäst.
Obs! Det är tre begrepp för mycket.

Uppgiftens utgångspunkt

Uppgiften tar sin utgångspunkt i det centrala innehållets formuleringar:

- Centrala ord och begrepp som behövs för att kunna läsa, skriva och samtala om geografi.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven

[...] Eleven kan använda geografiska begrepp på ett i **huvudsak** fungerande sätt.

Progression

i **huvudsak** fungerande

9-11 rätta svar.

Rätta svar:

Skog och jordbruk	Berggrund	Vatten
gödsel	fossil	damm
åkermark	ädelsten	kanal
biobränsle	granit	reningsverk
sädesslag	mineral	brunn

Max antal rätt: 11

Uppgift 3

Formulering av uppgiften

Vilka energislag bygger på fossila bränslen?

Uppgiftens utgångspunkt

Uppgiften tar sin utgångspunkt i det centrala innehållets formuleringar:

- Jordytans naturresurser, till exempel vatten, odlingsmark, skogar och fossila bränslen. Var på jorden olika resurser finns och vad de används till. Vattnets betydelse, dess fördelning och kretslopp.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven

[...] I resonemangen beskriver eleven **enkla** samband mellan natur- och kulturlandskap, naturresurser och hur befolkningen är fördelad. Eleven kan även använda geografiska begrepp på ett i **huvudsak** fungerande sätt.

Progression

enkla samband

5-6 rätta svar.*

***Kommentar:** I denna fråga för eleven inget resonemang. Den kunskap som uppgiften prövar ses dock som en förutsättning för att kunna resonera och beskriva samband mellan natur- och kulturlandskap, naturresurser och hur befolkningen är fördelad.

Rätta svar:

	Fossila bränslen (Icke förnybart energislag)	Annat (Förnybart energislag)
a) Vindkraft		X
b) Naturgas	X	
c) Solenergi		X
d) Vattenkraft		X
e) Kolkraft	X	
f) Olja	X	

Max antal rätta svar: 6

Uppgift 4

Formulering av uppgiften

Vilka av följande alternativ är resurser som finns naturligt i berggrunden? Sätt kryss i rätt ruta.

Uppgiftens utgångspunkt

Uppgiften tar sin utgångspunkt i det centrala innehållets formuleringar:

- Jordytans naturresurser, till exempel vatten, odlingsmark, skogar och fossila bränslen. Var på jorden olika resurser finns och vad de används till. Vattnets betydelse, dess fördelning och kretslopp.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven

[...] I resonemangen beskriver eleven **enkla** samband mellan natur- och kulturlandskap, naturresurser och hur befolkningen är fördelad. Eleven kan även använda geografiska begrepp på ett **i huvudsak** fungerande sätt.

Progression

enkla samband

5-6 rätta svar.*

***Kommentar:** I denna fråga för eleven inget resonemang. Den kunskap som uppgiften prövar ses dock som en förutsättning för att kunna resonera och beskriva samband mellan natur- och kulturlandskap, naturresurser och hur befolkningen är fördelad.

Rätta svar:

	Finns i berggrunden	Finns inte i berggrunden
a) Stenkol	X	
b) Naturgummi		X
c) Potatis		X
d) Diamanter	X	
e) Torv		X
f) Olja	X	

Max antal rätta svar: 6

Uppgift 5

Formulering av uppgiften

Vilka olika fördelar och nackdelar kan det finnas med att starta en gruva på en plats? Resonera utifrån orden i rutan (Människa - Natur).

Uppgiftens utgångspunkt

Uppgiften tar sin utgångspunkt i det centrala innehållets formuleringar:

- Jordytans naturresurser, till exempel vatten, odlingsmark, skogar och fossila bränslen. Var på jorden olika resurser finns och vad de används till. Vattnets betydelse, dess fördelning och kretslopp.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven

[...] I resonemangen beskriver eleven **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband mellan natur- och kulturlandskap, naturresurser och hur befolkningen är fördelad. Eleven kan även använda geografiska begrepp på ett **i huvudsak/relativt väl/väl** fungerande sätt.

Bedömningsaspekter och progression

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning elevsvaret:

- innehåller relevanta fördelar och nackdelar med att starta en gruva på en plats.
- innehåller orsakssamband/orsakssamband som förtydligas.
- utgår från olika perspektiv (Människa - Natur).

enkla samband	förhållandevis komplexa samband	komplexa samband
Eleven resonerar om en fördel <i>eller</i> en nackdel.	Eleven resonerar om en fördel <i>och</i> en nackdel.	Eleven resonerar om olika fördelar <i>och</i> nackdelar. T.ex. en fördel och två nackdelar.
Elevens svar innehåller ett orsakssamband .	Elevens svar innehåller ett orsakssamband som förtydligas genom att flera faktorer relaterar till varandra på ett meningsfullt sätt eller att eleven använder sig av ett exempel.	Elevens svar innehåller flera orsakssamband som förtydligas genom att flera faktorer relaterar till varandra på ett meningsfullt sätt eller att eleven använder sig av ett exempel.
Eleven utgår från ett perspektiv (t.ex. Människa).	Eleven utgår från ett perspektiv (t.ex. Natur).	Eleven utgår från olika perspektiv (Människa - Natur).

Exempel på elevsvar

Elevsvar som motsvarar **enkla** samband

Man tjänar mycket pengar på att ha en gruva för att i gruvan hackar man fram malm som man kan göra t.ex. stål av. Och av stål kan man göra bilar. Jag tror inte att det är något dåligt med att ha en gruva.

Bedömningskommentar:

Eleven resonerar om en fördel. Resonemanget innehåller ett orsakssamband (utvinning av malm → tillverkning av stål/bilar/tjäna pengar). Eleven resonerar om en fördel och svaret utgår från ett perspektiv (Människa).

Elevsvar som motsvarar **förhållandevis komplexa** samband

Det finns både fördelar och nackdelar med att starta en gruva på en plats. Fördelarna är t.ex. att vi får mer pengar av det. Vi kan hitta mycket järn eller något annat som vi kan sälja till t.ex. andra länder eller använda själva till olika produkter. Ett exempel är stål. Men det finns nackdelar också. Gruvorna kan vara mycket högljudda och transporter dit stör folk som bor nära.

Bedömningskommentar:

Eleven resonerar om en fördel och resonemanget innehåller ett orsakssamband som förtydligas med hjälp av ett exempel (malmutvinning → inkomster från export/egen produktion, ett exempel är stål). Eleven resonerar även om en nackdel (gruvdrift → människor i närområdet störs). Eleven resonerar om konsekvenser för människor och utgår därmed från ett perspektiv (Människa).

Elevsvar som motsvarar **komplexa** samband

Gruvor är både miljöperspektiv, och kan även vara farligt för oss människor. Stora vattensamlingar med giftigt vatten finns vid gruvor och dessa kan spricka och då kan väldigt mycket mark bli förstörd. Det kan också skada människor. Urbefolkningen i Sverige (Samerna), deras renskötsel kan få stå tillbaka för gruvindustrin. Om man inte förändrar lagarna så finns snart ingen traditionell renskötsel kvar och samernas kultur försvinner och det kommer inte att gynna mänskligheten. Men samtidigt måste vi ha någon form av gruvindustri för människor behöver få mineraler och metaller som finns i berggrunden.

Bedömningskommentar:

Eleven resonerar om olika nackdelar. Resonemanget innehåller orsakssamband som förtydligas (gruvdrift → förorenat vatten → förorenad mark/skada för människa) och (gruvdrift → negativ påverkan för renskötsel → negativ påverkan på samekulturen). Även det konkreta exemplet om samernas kultur förtydligar resonemanget. Eleven resonerar även om en fördel (gruvdrift → mineraler/metaller som människor behöver). Denna del av resonemanget bedöms inte som förtydligat. Eftersom eleven resonerar om både konsekvenser för närliggande vatten och människor i närområdet bedöms svaret utgå från två perspektiv (Människa – Natur).

Uppgift 6

Formulering av uppgiften

Vad heter haven? Studera kartan och sätt rätt siffra vid rätt namn.

Uppgiftens utgångspunkt

Uppgiften tar sin utgångspunkt i det centrala innehållets formuleringar:

- Namn och läge på övriga Europas länder samt viktigare öar, vatten, berg, regioner och orter.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven

[...] Eleven har **grundläggande** kunskaper om Sveriges, Norden och Europas namngeografi och visar det genom att med **viss** säkerhet beskriva lägen på och storleksrelationer mellan olika objekt.

Progression

viss säkerhet

6 rätta svar.

Rätta svar:

Atlanten	4	Svarta havet	2
Östersjön	3	Kaspiska havet	1
Medelhavet	6	Norra ishavet	5

Max antal rätta svar: 6

Uppgift 7

Formulering av uppgiften

Vilka olika konsekvenser kan det leda till när världens hav blir alltmer förorenade? Resonera utifrån orden i rutan (Människa – Natur).

Uppgiftens utgångspunkt

Uppgiften tar sin utgångspunkt i det centrala innehållets formuleringar:

- Jordytans naturresurser, till exempel vatten, odlingsmark, skogar och fossila bränslen. Var på jorden olika resurser finns och vad de används till. Vattnets betydelse, dess fördelning och kretslopp.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven

Eleven har **grundläggande/goda/mycket goda** kunskaper om natur- och kulturlandskap och visar det genom att föra **enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/väluvecklade och väl** underbyggda resonemang om processer som formar och förändrar jordytan, samt vilka konsekvenser det kan få för människor och natur. I resonemangen beskriver eleven **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband mellan natur- och kulturlandskap, naturresurser och hur befolkningen är fördelad.[...]

Bedömningsaspekter och progression

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning elevsvaret:

- innehåller relevanta konsekvenser av att världens hav blir alltmer förorenade.
- innehåller orsakssamband/orsakssamband som förtydligas.
- utgår från olika perspektiv (Människa – Natur).

enkla samband	förhållandevis komplexa samband	komplexa samband
Eleven resonerar om en relevant konsekvens.	Eleven resonerar om olika relevanta konsekvenser.	Eleven resonerar om olika relevanta konsekvenser.
Elevens svar innehåller ett orsakssamband .	Elevens svar innehåller ett orsakssamband som förtydligas genom flera faktorer relateras till varandra på ett meningsfullt sätt eller att eleven använder sig av ett exempel.	Elevens svar innehåller flera orsakssamband som förtydligas genom flera faktorer relateras till varandra på ett meningsfullt sätt eller att eleven använder sig av ett exempel.
Eleven utgår från ett perspektiv (t.ex. Människa).	Eleven utgår från ett perspektiv (t.ex. Natur).	Eleven utgår från olika perspektiv (Människa - Natur).

Exempel på elevsvar

Elevsvar som motsvarar **enkla** samband

Konsekvenser av att världens hav blir förorenade kan leda till att fiskar eller sjöfåglar äter plasten i vattnet och blir sjuka eller dör av det. Det kan göra att vissa arter minskar.

Bedömningskommentar:

Eleven resonerar om en relevant konsekvens av föroreningar. Elevens resonemang innehåller ett orsakssamband (föroreningar → fiskar och fåglar blir sjuka/dör/vissa arter kan minska i antal). Orsakssambandet bedöms inte som förtydligat. Eleven utgår från ett perspektiv (Natur).

Elevsvar som motsvarar **förhållandevis komplexa** samband

Den största konsekvensen är nog att eftersom vi skräpar ner och förstör haven så påverkar det allt som lever där t.ex. fiskar, sälar, hajar m.m. Och om dessa arter dör ut så rubbas hela näringskedjan och om den strular så kommer annat att rubbas. Sen är fisk en väldigt bra råvara för alla oss människor. Den är hyfsat billig, förstör inte naturen så mycket (till skillnad från kon) och så är den lätt att få tag på så alla människor i världen som har tillgång till någon sjö har antagligen tillgång till fisk och därmed mat.

Bedömningskommentar:

Eleven resonerar om olika konsekvenser. Resonemanget innehåller ett orsakssamband som förtydligas (föroreningar → fiskar och havsdjur påverkas → påverkar näringskedjan → naturens balans rubbas). Eleven resonerar även om fisk som råvara för oss människor men denna del bedöms dock inte innehålla något orsakssamband eftersom eleven inte nämner hur/på vilket sätt detta påverkas av föroreningar. Eleven utgår från två perspektiv (Människa – Natur).

Elevsvar som motsvarar **komplexa** samband

Om människan fortsätter att förorena så kommer det att skada naturen, t.ex. alla arter som lever i vattnet. Det skulle till slut inte gå att fiska i haven för att ekosystemen förstörs, vilket skulle resultera i mindre fisk och mindre mat för oss människor. Vattendjuret som överlever skulle kunna bli sjuka eller få farliga ämnen i sig och överföra sjukdomar till andra varelser, t.ex. människor. En annan sak är att t.ex. även stränder kan bli förorenade och smutsiga så att vi inte kan bada. Både fisk och vattnet blir ohälsosamt.

Bedömningskommentar:

Eleven resonerar om olika konsekvenser. Resonemanget innehåller flera orsakssamband som förtydligas (föroreningar → skada arter som lever i vattnet → förstörda ekosystem → mindre fisk och mat för oss människor) och (föroreningar → vattendjur blir sjuka → människor kan bli sjuka). Eftersom eleven resonerar om konsekvenser för såväl vattendjur som människor och våra badstränder bedöms elevsvaret utgå från två perspektiv (Människa - Natur).

Uppgift 8a-k

Formulering av uppgiften

a-f) Studera kartan och diagrammen. Läs påståendet och sätt kryss om det stämmer eller inte.

g-k) Ta ställning till om kartan och diagrammen är användbara. Läs frågorna och sätt kryss i rätt ruta.

Uppgiftens utgångspunkt

Uppgiften tar sin utgångspunkt i det centrala innehållets formuleringar:

- Jordytans naturresurser, till exempel vatten, odlingsmark, skogar och fossila bränslen. Var på jorden olika resurser finns och vad de används till. Vattnets betydelse, dess fördelning och kretslopp.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven

Eleven kan undersöka omvärlden och använder då kartor och andra geografiska källor, metoder och tekniker på ett **i huvudsak/relativt väl/väl** fungerande sätt, [...].

Progression

i huvudsak fungerande	relativt ändamålsenligt	ändamålsenligt och effektivt
7-8 rätta svar.	9-10 rätta svar.	11 rätta svar.

Rätta svar:

	Stämmer	Stämmer inte
a) Jordbruket står för den största förbrukningen av vatten i Sverige.		X
b) Det krävs mindre vatten för att producera 1kg majs än 1kg nötkött.	X	
c) En person i Sverige förbrukar i genomsnitt mer vatten på tvätt än toalettspolning.		X
d) I Grekland står jordbruket för nästan 90% av vattenförbrukningen.	X	
e) Det krävs mer vatten för att producera 1kg ost än 1kg vete.	X	
f) I Sverige använder industrin en större andel vatten än vad industrin i Kenya gör.	X	
Kan kartan och diagrammen användas för att ta reda på ...	Ja	Nej
g) hur många liter vatten det krävs för att producera 1kg tomat?		X
h) i vilket land det är bäst att odla ris?		X
i) vilket land som förbrukar mest vatten?		X
j) vilket av livsmedlen som kräver mest vatten att framställa?	X	
k) hur mycket vatten en person i Sverige i genomsnitt förbrukar på mat och dryck?	X	

Max antal rätta svar: 11

Uppgift 9

Formulering av uppgiften

Vilka olika förklaringar kan det finnas till att Sveriges jordbruk har en lägre förbrukning av vatten (4%) jämfört med Greklands jordbruk (88%)?

Uppgiftens utgångspunkt

Uppgiften tar sin utgångspunkt i det centrala innehållets formuleringar:

- Jordytans naturresurser, till exempel vatten, odlingsmark, skogar och fossila bränslen. Var på jorden olika resurser finns och vad de används till. Vattnets betydelse, dess fördelning och kretslopp.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven

Eleven har **grundläggande/goda** kunskaper om natur- och kulturlandskap och visar det genom att föra **enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om processer som formar och förändrar jordytan, samt vilka konsekvenser det kan få för människor och natur. I resonemangen beskriver eleven **enkla/förhållandevis komplexa** samband mellan natur- och kulturlandskap, naturresurser och hur befolkningen är fördelad. [...]

Bedömningsaspekter och progression

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning elevsvaret:

- innehåller olika förklaringar till att Sveriges jordbruk har en lägre förbrukning av vatten jämfört med Grekland.

enkla samband	förhållandevis komplexa samband
Eleven ger en relevant förklaring.	Eleven ger olika relevanta förklaringar.

Relevanta förklaringar kan exempelvis handla om:

- Att Sverige och Grekland har olika klimat (mer/mindre nederbörd, lägre/högre temperatur, kortare/längre odlingssäsong).
- Att Sverige i större utsträckning än Grekland är ett industriland.
- Att Grekland i större utsträckning än Sverige är ett jordbruksland.

Exempel på elevsvar

Två elevsvar som motsvarar **enkla** samband
Det är varmare i Grekland så allt behöver mer vatten för att det ska kunna leva.

Det regnar mer i Sverige än i Grekland, så vi behöver inte vattna lika mycket.

Bedömningskommentar:

De två elevsvaren innehåller båda en förklaring som bedöms som relevant.

Två elevsvar som motsvarar **förhållandevis komplexa** samband
Därför att Grekland odlar mer. De har mer jordbruk att ta hand om och det är varmare i Grekland vilket leder till att de gör av med mer vatten.

För att vi har ett kallare klimat. Sverige har också mer skog och jobbar mer med tjänster i kontor jämfört med Grekland som lever på jordbruk.

Bedömningskommentar:

De två elevsvaren innehåller båda olika förklaringar som bedöms som relevanta.

Uppgift 10

Formulering av uppgiften

Utgå från kartorna och förklara varför vissa delar av Europa är tätbefolkade och andra glesbefolkade.

Uppgiftens utgångspunkt

Uppgiften tar sin utgångspunkt i det centrala innehållets formuleringar:

- Fördelningen av Sveriges, Nordens och övriga Europas befolkning samt orsaker till fördelningen och konsekvenser av denna.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven

[...] I resonemangen beskriver eleven **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband mellan natur- och kulturlandskap, naturresurser och hur befolkningen är fördelad.

Bedömningsaspekter och progression

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning elevsvaret:

- innehåller relevanta orsaker till hur Europas befolkning är fördelad.
- innehåller ett orsakssamband eller exempel.
- utgår från både områden som är tätbefolkade och glesbefolkade.

enkla samband	förhållandevis komplexa samband	komplexa samband
Eleven ger olika relevanta förklaringar till hur Europas befolkning är fördelad.	Eleven ger olika relevanta förklaringar till hur Europas befolkning är fördelad och minst en förklaring innehåller ett orsakssamband eller exempel.	Eleven ger olika relevanta förklaringar till hur Europas befolkning är fördelad och minst två förklaringar innehåller ett orsakssamband eller exempel.
Elevens förklaring utgår från områden som är tätbefolkade eller glesbefolkade.	Elevens förklaring utgår både från områden som är tätbefolkade och glesbefolkade.	Elevens förklaring utgår både från områden som är tätbefolkade och glesbefolkade.

Relevanta förklaringar kan exempelvis handla om:

Tätbefolkade områden:

- Närheten till vatten (hav/floder) erbjuder möjlighet till försörjning: fiske, handel, jordbruk.
- Bra odlingsmark/klimat i låglänta områden.

- Människor flyttar till städer/områden i närheten av städer för bättre möjligheter till t.ex. arbete och utbildning.

Glesbefolkade områden:

- Sämre möjligheter till försörjning i bergsområden (odling, transporter).
- Klimatet på hög höjd kan vara svårt att leva i på grund av exempelvis låga temperaturer, snabba väderomslag, lägre syrenivå.
- Det kan vara sämre odlingsmöjligheter i bergsområden på grund av exempelvis jordmån och topografi.

Exempel på elevsvar

Elevsvar som motsvarar **enkla samband**

Anledningarna till att det är mycket mer tätbefolkat i Italien är temperaturen eller klimatet. Alltså att de har det mycket varmare året om i Italien eftersom det ligger i södra Europa. Många tycker att det är skönt att bo i värmen och det är lättare att odla när det är varmt.

Bedömningskommentar:

Eleven ger olika relevanta förklaringar till hur Europas befolkning är fördelad (läget påverkar klimatet, klimatet lockar människor/gör det lättare att odla). Förklaringen innehåller ett orsakssamband (varmt klimat → lockar människor som vill bo i värmen). Elevens förklaring utgår från ett tätbefolkat område (Italien).

Elevsvar som motsvarar **förhållandevis komplexa samband**

För att det är olika mycket berg, skog eller lantbruksmark i olika delar av Europa. Längst svenska och norska gränsen är de inte tätbefolkade för att de är berg längs gränsen som påverkar om man kan bygga hus. I södra Sverige så är det mer tätbefolkat på grund av att det inte finns lika mycket berg och är plattare. Det finns fler städer där vid kusten. Där kan man fiska och frakta saker.

Bedömningskommentar:

Eleven ger olika relevanta förklaringar till hur Europas befolkning är fördelad (topografi, närhet till kust). Förklaringen innehåller ett orsakssamband (närhet till kust → handel/arbetstillfällen) och utgår från både ett tätbefolkat (södra Sverige) och ett glesbefolkat område (svensk-norska gränsen).

Elevsvar som motsvarar **komplexa samband**

I mitten av Europa bor det ganska många. Områden som Tyskland och runt Bryssel och Amsterdam är tätbefolkade. Det är så för att det är de länderna som ligger i mitten av Europa, t.ex. Tyskland har mycket naturresurser som kol och det tillverkas många olika varor där som går till resten av världen. Där kan många arbeta och det har gjort att städerna växer. Glesbefolkat är det t.ex. i norra Ryssland. Det är för att det är väldigt kallt där. Det gör att det blir svårare att odla och leva där även om det är lite berg.

Bedömningskommentar:

Eleven ger olika relevanta förklaringar till hur Europas befolkning är fördelad (industri och städernas framväxt, klimat). Förklaringen innehåller orsakssamband (naturresurser → industri → arbetstillfällen) (kallt klimat → svårare att odla). Eleven utgår från både ett tätbefolkat område (Tyskland/Bryssel/Amsterdam) och ett glesbefolkat område (norra Ryssland).

Uppgift 11a-b

Formulering av uppgiften

- Var på jorden finns skogen? Placera ut de olika typerna av skog på de platser på kartan där de vanligtvis förekommer.
- Förklara begreppen kortfattat (urskog, kalfjäll)

Uppgiftens utgångspunkt

Uppgiften tar sin utgångspunkt i det centrala innehållets formuleringar:

- Centrala ord och begrepp som behövs för att kunna läsa, skriva och samtala om geografi.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven

[...] Eleven kan använda geografiska begrepp på ett **i huvudsak** fungerande sätt.

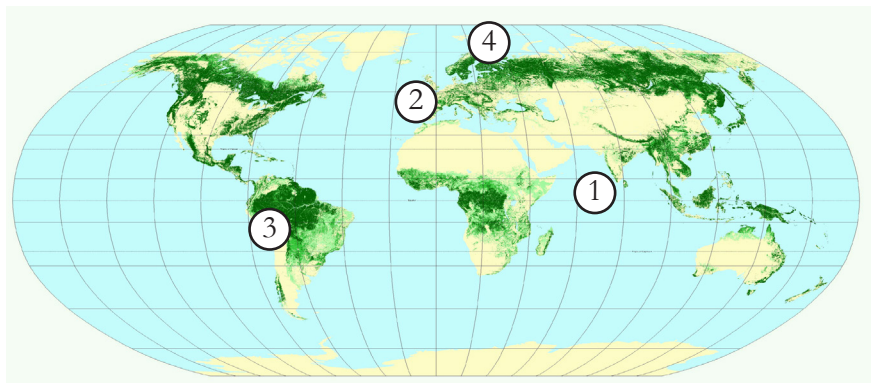
Progressionen

- Uppgift a-b bedöms tillsammans. Det totala antalet rätta svar på uppgifterna räknas samman och bedöms enligt nedan. Det totala antalet rätta svar är 5 (3+2).

i huvudsak fungerande

4-5 rätta svar.

Rätta svar uppgift 11a:

Max antal rätt: 3

Rätta svar för uppgift 11b finns på nästa sida.

Rätta svar uppgift 11b

Av elevens förklaring ska det framgå att eleven förstår att **urskog** är en skog utan spår av människors ingrepp.

Två exempel på elevsvar

En skog som inte är berörd eller så, en som funnits i kanske tusentals år.

Skog som aldrig blivit utsatt för skogsbruk.

Bedömningskommentar:

De två elevsvaren innehåller båda en förklaring som bedöms som relevant.

Av elevens förklaring ska det framgå att eleven förstår att **kalfjäll** är ett fjällområde ovanför skogsgränsen.

Två exempel på elevsvar

Det är så högt över vattenytan att det inte går att växa för träd.

Fjäll över skogsgränsen.

Bedömningskommentar:

De två elevsvaren innehåller båda en förklaring som bedöms som relevant.

Max antal rätt: 2

Max antal rätta på uppgift 11a-b: 5

Uppgift 12

Formulering av uppgiften

Vilka olika orsaker kan det finnas till att skogsområden blir naturreservat? Resonera utifrån orden i rutan (Människa - Natur).

Uppgiftens utgångspunkt

Uppgiften tar sin utgångspunkt i det centrala innehållets formuleringar:

- Jordytans naturresurser, till exempel vatten, odlingsmark, skogar och fossila bränslen. Var på jorden olika resurser finns och vad de används till. Vattnets betydelse, dess fördelning och kretslopp.
- De svenska nordiska och övriga Europas natur- och kulturlandskap. Processen bakom samt deras utmärkande drag och utbredning.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven

[...] I resonemangen beskriver eleven **enkla/förhållandevis komplexa** samband mellan natur- och kulturlandskap, naturresurser och hur befolkningen är fördelad.

Beskrivning av progressionen

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning elevsvaret:

- innehåller relevanta orsaker till att skogsområden blir naturreservat.
- innehåller exempel som förtydligar.
- utgår från olika perspektiv.

enkla samband	förhållandevis komplexa samband
Eleven tar upp en relevant orsak	Eleven tar upp olika relevanta orsaker
och	och
orsaken förtydligas med hjälp av ett relevant exempel.	minst två orsaker förtydligas med hjälp av ett relevant exempel.
Elevens resonemang utgår från ett perspektiv (t.ex. Människa).	Elevens resonemang utgår från olika perspektiv (Människa-Natur).

Exempel på elevsvar

Elevsvar som motsvarar **enkla** samband

För att träden inte ska huggas ned. För om skogen förstörs så kan en del djur som bor där inte bo kvar. Vissa specifika arter behöver sin naturliga miljö.

Bedömningskommentar:

Eleven tar upp en relevant orsak (skydda skog och dess arter) som förtydligas med ett exempel (vissa specifika arter behöver sin naturliga miljö). Resonemanget utgår från ett perspektiv (Natur).

Elevsvar som motsvarar **förhållandevis komplexa** samband

Ofta är det väldigt fina platser som man inte vill ska förstöras, så vi alla kan vara i den miljön även i framtiden. Skogsområden kan också bli naturreservat om det finns växter eller djur som är sällsynta eller kanske utrotningshotade. Många arter behöver en särskild miljö. Om skogen ändras mycket så drabbas djuren negativt.

Bedömningskommentar:

Eleven tar upp olika relevanta orsaker (bevara miljöer att vistas i/skydda sällsynta eller utrotningshotade växter och djur) som förtydligas med exempel (så att vi alla kan vara i den miljön i framtiden/många arter behöver en särskild miljö). Resonemanget utgår från två perspektiv (Människa - Miljö).

3. Resultatsammanställning och underlag för återkoppling

På sid. 27 återfinns kopieringsunderlaget ”Formulär för sammanställning av elevresultat”. Ett ifyllt formulär kan användas för att delge elevens resultat och som underlag för det formativa samtalet. På sid. 29 finns ett formulär som kan användas för att sammanställa resultatet på gruppnivå.

Hur kan resultaten tolkas?

Följande frågor kan användas för att tolka resultaten både på elev- och gruppnivå:

- Vilka mönster kan ses i elevernas svar och prestationer på uppgifterna, t.ex. i relation till uppgifternas innehåll och koppling till kunskapskraven?
- Är det någon del av kunskapskraven där resultatet utmärker sig åt något håll?
- Hur väl stämmer resultaten på uppgifterna i bedömningsstödet överens med elevens övriga prestationer?
- Vilken eller vilka delar av det centrala innehållet som bedömningsstödet berör tycks eleven ha mest kunskaper om? Vilken eller vilka delar behöver eleven arbeta mer med?

Formulär för sammanställning av elevresultat

Elevens namn: _____ Datum: _____ Årskurs: _____

Förmåga	Uppgifter	Kunskapskrav
Utforska och analysera samspel mellan människa, samhälle och natur i olika delar av världen.	1-5, 7-12	Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om natur och kulturlandskap och visar det genom att föra enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl underbyggda resonemang om processer som formar och förändrar jordytan, samt vilka konsekvenser det kan få för människor och natur. I resonemangen beskriver eleven enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband mellan natur- och kulturlandskap, naturresurser och hur befolkningen är fördelad. Eleven kan även använda geografiska begrepp på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.
Göra geografiska analyser av omvärden och värdera resultaten med hjälp av kartor och andra geografiska källor, teorier, metoder och tekniker.	6	Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om Sveriges, Nordens och Europas namngeografi och visar det genom att med viss/relativt god/god säkerhet beskriva lägen på och storleksrelationer mellan olika geografiska begrepp.

Uppgift	enkla samband	förhållandevis komplexa samband	komplexa samband
1. Människans aktiviteter.	☐		
3. Vilka energislag bygger på fossila bränslen?	☐		
4. Resurser i berggrunden.	☐		
5. Fördelar och nackdelar med att starta en gruva.	☐	☐	☐
7. Konsekvenser för världens hav.	☐	☐	☐
9. Sveriges och Greklands jordbuk.	☐	☐	
10. Europas befolkningsfördelning.	☐	☐	☐
12. Skogar som naturreservat.	☐	☐	

Uppgift	i huvudsak fungerande	relativt väl fungerande	väl fungerande
2. Geografiska begrepp.	☐		
8a-k. Förbrukning av vatten.	☐	☐	☐
11a-b. Skogen som resurs.	☐		

Uppgift	viss säkerhet	relativt god säkerhet	god säkerhet
6. Vad heter haven?	☐		

Anteckningar

Formulär för sammanställning på gruppnivå

Grupp/klass: _____ Datum: _____ Årskurs: _____

Markera antal elever som uppnått de olika nivåerna.

Uppgift	BELÄGG SAKNAS	NIVÅ 1	NIVÅ 2	NIVÅ 3
1. Människans aktiviteter.				
2. Geografiska begrepp.				
3. Vilka energislag bygger på fossila bränslen?				
4. Resurser i berggrunden.				
5. Fördelar och nackdelar med att starta en gruva.				
6. Vad heter haven?				
7. Konsekvenser för världens hav.				
8a-k. Förbrukning av vatten.				
9. Sveriges och Greklands jordbuk.				
10. Europas befolkningsfördelning.				
11a-b. Skogen som resurs.				
12. Skogar som naturreservat.				